

Adaptacja dzieci w środowisku przedszkolnym

Każdego roku we wrześniu dzieci trzyletnie po raz pierwszy przekraczają próg przedszkola. Nauczyciele, a przede wszystkim rodzice z niepokojem myślą o tym czy i jak szybko uda się pokonać trudności adaptacyjne dziecka. Dlatego zarówno rodzice jak i nauczyciele przedszkola powinni wspierać dzieci w przystosowaniu się do nowego środowiska, podejmując różnego rodzaju działania adaptacyjne.

Najtrudniejsze dla dziecka w początkowym okresie pobytu w przedszkolu jest nawiązywanie kontaktów z nieznanymi osobami, zmiana rytmu i trybu życia, nabywanie przynależności do grupy i inna niż w rodzinie pozycja dziecka w grupie.

Przekroczenie progu przedszkola staje się dla wielu dzieci dużym przeżyciem. Trudności adaptacyjne w przedszkolu dotyczą głównie dzieci 3–letnich, ale zdarza się, że kłopoty z adaptacją mają także dzieci starsze.

Moment rozpoczęcia edukacji przedszkolnej przez dziecko jest przełomem w jego życiu społecznym. Dla wielu dzieci jest to pierwszy kontakt z grupą rówieśniczą. Dziecko przychodzi do przedszkola z pewnymi wzorcami zachowań, doświadczeń społecznych, przyzwyczajień, które z jednej strony mogą być pomocne w procesie adaptacji, a z drugiej - mogą go utrudniać. Dziecko w tym okresie uczy się nowej dla siebie roli – przedszkolaka.

W pierwszych dniach pobytu w przedszkolu dziecko bywa zagubione, ponieważ nie wie z kim i w jaki sposób nawiązać bliższy kontakt oraz kto zaspokoi jego potrzeby. Dziecko do tej pory związane emocjonalnie z matką, pozostawione w nowym środowisku przeżywa lęk i strach. Zagrożeniu ulega najważniejsza potrzeba psychiczna – poczucie bezpieczeństwa. Dodatkowym problemem dla trzylatka jest kłopot w słownym porozumiewaniu się.

W domu bliscy rozumieli jego słowa, miny i gesty, natomiast w przedszkolu może być inaczej. Dziecko ma kłopoty z przekazaniem tego co dla niego jest ważne, a często nie potrafi zrozumieć tego, co dla innych jest ważne. Przeżycie rozstania z najbliższymi utrudnia poznawanie nowego otoczenia, gdyż dziecko jest tak skoncentrowane na swych emocjach, że nie zwraca uwagi na to, co dzieje się wokół niego.

W procesie adaptacji ważny jest zakres i poziom posiadanych przez dzieci umiejętności samoobsługowych, który ma wpływ na ich poczucie bezpieczeństwa i niezależności w nowym środowisku.

Dzieci z mniejszymi umiejętnościami w tym zakresie mogą czuć się niezaradne, opuszczone, co z kolei wpływa na ich samopoczucie i stosunek do nowego środowiska.

Dziecko przychodzące po raz pierwszy do przedszkola musi w ciągu pierwszych dni zacząć orientować się w nowym środowisku i poznać zasady organizacji życia przedszkolnego.

Jest to dla niego zadanie bardzo trudne. Zaczyna poznawać funkcje wielu pomieszczeń i sprzętów oraz zasady korzystania z nich. Przestrzeń, w której dziecko zaczyna się poruszać samodzielnie, sprawia mu wiele trudności. Dzieci często czują się zagubione, a przedszkole utożsamiają tylko ze swoją salą zabaw.

W chwili opuszczania sali zaczynają płakać i pytać o rodziców. Wszelkie zmiany powodują ostre reakcje emocjonalne, co świadczy o braku poczucia bezpieczeństwa dzieci. Czas pobytu w przedszkolu dziecko odczuwa inaczej niż dorosły. Dla dziecka czas ten znacznie się wydłuża i wypełniony jest strachem. Aby zmniejszyć ten strach, trzylatki przebywają blisko siebie i gdy jedno dziecko płacze, reszta dzieci zaczyna robić to samo.

Charakter sprawowania opieki nad dziećmi przedszkolu wymaga od nich pewnego podporządkowania się organizacji życia oraz przestrzegania zasad postępowania grupowego. Dziecko musi nauczyć się przestrzegania kolejności i przebywania w grupie rówieśniczej. Problem stanowi wykształcenie u trzylatków uczucia przynależności do grupy, identyfikowania się z nią, współzycia i współdziałania. Trzylatek jest jeszcze w fazie egocentryzmu i wymaga uwagi dorosłych, bliskiego kontaktu, a grupowy charakter życia w przedszkolu nie zaspokaja jego potrzeb. Z czasem pod wpływem doświadczeń, rozwijają się kontakty między dziećmi, rodzą się przyjaźnie, a dziecko nabywa świadomości przynależności do grupy.

Od kilku lat w naszym przedszkolu realizowany jest program adaptacyjny pt. „Łagodnie przekroczmy próg przedszkola” opracowany przez nauczycieli: Dyrektor Stanisławę Adamską i Beatę Tokarż.

Ideałem, do którego dążymy przy realizacji programu adaptacyjnego jest umożliwienie dziecku i jego najbliższemu bezstresowego pokonania progu przedszkola.

Program stawia przed sobą zadania:

- dostosowanie organizacji pracy przedszkola do procesu adaptacyjnego,
- uświadomienie rodzicom ich zadań w przygotowaniu dzieci do roli przedszkolaka,
- zapoznanie rodziców z procesem adaptacji,

oraz cele, którymi są:

- stworzenie warunków umożliwiających dziecku poczucie bezpieczeństwa,
- zapoznanie rodziców z możliwościami ich oddziaływania na dziecko w celu łagodniejszego przekroczenia progu przedszkola,
- uświadomienie rodzicom celowości poszczególnych etapów procesu adaptacyjnego,
- nawiązanie relacji: rodzic – personel, rodzic – rodzic, rodzic – dzieci, dziecko – dziecko.

Aby zmniejszyć strach i lęk przed nieznanym, już w czerwcu organizowane są w przedszkolu dni otwarte dla nowoprzyjętych dzieci. Maluszki wraz z rodzicami zwiedzają sale przedszkolne, bawią się w swojej sali i poznają nauczyciela, który będzie prowadził ich grupę. Spotkania te mają wiele zalet, dzieci wzajemnie się poznają i pokonują pierwszy lęk.

W czerwcu rodzice uczestniczą w spotkaniu z panią dyrektorką i nauczycielką pracującą w grupie dzieci 3–letnich. Rodzice poznają metody pracy, charakterystykę psychofizycznego rozwoju dziecka trzyletniego i specyfikę pracy w tej grupie. W trakcie tych spotkań rodzice mogą podzielić się swoimi opiniami, wątpliwościami, informacjami o dziecku. Efekty tych działań uzależnione są od atrakcyjności propozycji nauczyciela, ale także od chęci niesienia pomocy przez rodziców własnemu dziecku.

We wrześniu i październiku proponujemy rodzicom w naszym przedszkolu następujące możliwości złagodzenia progu przedszkolnego:

- pobyt dziecka z opiekunem w sali przedszkolnej,
- różne godziny przyprowadzania i odbierania dziecka z przedszkola,
- skrócenie czasu pobytu dziecka w przedszkolu w zależności od jego możliwości i potrzeb,
- przyprowadzanie dziecka do przedszkola przez osobę, z którą dziecko jest mniej związane emocjonalnie (ojciec, babcia, ciocia),
- przynoszenie do przedszkola ulubionych zabawek,
- uwzględnianie upodobań kulinarnych dzieci,
- rezygnowanie z wprowadzania umów dotyczących korzystania z zabawek,
- możliwość zwracania się do nauczycieli w sposób preferowany przez dzieci (np. ciocia),
- słuchanie muzyki relaksacyjnej podczas leżakowania,

- wprowadzenie zwyczaju spania z przytulanką,
- umożliwienie w sali maluchów spotkań ze starszym rodzeństwem uczęszczającym do przedszkola.

Zakończeniem procesu adaptacji w naszym przedszkolu jest uroczystość „Pasowanie Malucha na Przedszkolaka” organizowana na przełomie października i listopada.

W obecności rodziców dzieci prezentują krótki program artystyczny i pokonują łatwy tor przeszkód. Następnie Pani Dyrektor specjalnym kluczem dokonuje aktu pasowania malucha na przedszkolaka. Przyjęcie maluchów w grono przedszkolaków wieńczy występ artystyczny dzieci sześciolletnich i wręczenie przez nich nowopasowanym kolegom samodzielnie wykonanych prezentów.

Próby ułatwienia dziecku przystosowania się do nowego środowiska podejmowane są we współpracy z rodzicami. Dają one dziecku możliwość wzbogacenia i stymulacji procesów rozwojowych oraz przyswojenia społecznych zachowań.

W artykule wykorzystałam fragmenty programu adaptacyjnego pt. „Łagodnie przekroczymy próg przedszkola” autorstwa Pani Dyrektor Stanisławy Adamskiej i Pani Beaty Tokarz.

Anita Pośpiech